

*YK:n yleissopimus
vammaisten
henkilöiden
oikeuksista ja
sopimuksen
valinnainen
pöytäkirja*

SUOMEN
YK-LIITTO

FINLANDS FN-FÖRBUND • UNA FINLAND

Julkaisija:

Suomen YK-liitto

www.ykliitto.fi

Johdanto: Pirkko Mahlamäki

Paino: Sälekarin Kirjapaino Oy, Somero, 2015

ISBN 978-952-5966-25-1

TUETTU ULKOMINISTERIÖN
KEHITYSYHTEISTYÖVAROIN

Johdanto

YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (CRPD, *Vammaisyleissopimus*) on 2000-luvun ensimmäinen kattava ihmisoikeussopimus. YK:n yleiskokous hyväksyi yleissopimuksen (*Convention on the Rights of Persons with Disabilities, CRPD*) ja sen valinnaisen pöytäkirjan (*Optional Protocol*) täysistunnossaan 13.12.2006. Sopimus avattiin allekirjoituksille maaliskuussa 2007, ja se tuli kansainvälisesti voimaan 3.5.2008.

Sopimuksesta on nopeasti tullut yksi laajimmin hyväksytyistä YK:n ihmisoikeussopimuksista. Sopimuksen on allekirjoittanut jo yli 160

osapuolta, mukaan lukien Euroopan unioni 'alueellisen yhdentymisen järjestönä'. Yksilövalitusmenettelyn mahdollistavan valinnaisen pöytäkirjan allekirjoittajia ja ratifioineita osapuolia on sen sijaan selvästi vähemmän.

Suomi allekirjoitti yleissopimuksen vammaisten henkilöiden oikeuksista sekä sen valinnaisen pöytäkirjan ensimmäisten joukossa jo maaliskuussa 2007. Eduskunta hyväksyi vammaisyleissopimuksen ratifiointia koskeneen hallituksen esityksen 3. maaliskuuta 2015. Eduskunta edellytti tuolloin, että ennen sopimuksen ratifioinnin loppuun saattamista varmistetaan, että sopimuksen 14. artiklan ratifioinnin edellytykset täyttyvät kansallisessa lainsäädännössä. Artiklan mukaan vammaiset henkilöt yhdenvertaisesti muiden kanssa nauttivat oikeudesta vapauteen ja turvallisuuteen; eivät joudu laittoman tai mielivaltaisen vapaudenriiston kohteeksi, eikä vammaisuus missään olosuhteissa oikeuta vapaudenriistoon.

Sopimuksen saattaminen täysimääräisenä voimaan eli ratifiointi on tärkeä etappi, jonka yhteydessä tehdään vain kaikkein olennaimmat muutokset lainsäädäntöön. Se on alku uudistukselle, jonka jälkeen myös Suomen tulee kerätä tietoa vammaisten henkilöiden tilanteesta ja raportoida siitä yleissopimusta valvovalle komitealle. Ratifiointin jälkeen myös sopimuksen yksilövalitusmekanismi on suomalaistenkin vammaisten henkilöiden käytössä.

Sopimus vaikuttaa Suomeen myös Euroopan unionin jäsenenä, sillä EU ratifioi vammaissopimuksen 23.12.2010 ja se astui EU:ssa voimaan tammikuussa 2011. Tässä yhteydessä komission käännösosasto tuotti yleissopimuksen tekstistä versiot EU:n virallisilla kielillä – myös suomeksi. Tässä julkaisussa on käytetty nimenomaan kyseistä käännöstä.

Yleissopimuksen keskeinen sisältö

Yleissopimus täydentää jo voimassaolevia YK:n ihmisoikeussopimuksia. Sopimuksella vahvistetaan kaikkien ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kuulumisen myös vammaisille henkilöille ja heille taataan mahdollisuus nauttia näistä oikeuksista ja vapauksista täysimääräisesti ilman syrjintää.

Oikeuksien edistämisessä keskeistä on laaja-alainen vammaisuuden perusteella tapahtuvan syrjinnän kieltä sekä yhdenvertaisen kohtelun periaate. Syrjinnän kieltä täydentävät monipuoliset toimet syrjinnän poistamiseksi ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi: sopimus osoittaa, millaiset mukautukset ovat tarpeen, jotta vammaiset henkilöt voivat nauttia oikeuksistaan ja vapauksistaan täysimääräisesti ilman syrjintää.

Sopimus kattaa niin kansalais- ja poliittiset oikeudet (KP-oikeudet) kuin taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet (TSS-oikeudet). Osaltaan sopimus vahvistaa TSS-oikeuksien asemaa ja merkitystä. Sen kautta ihmisoikeudellinen ajattelu laajenee koskemaan myös alueita, joita perinteisesti on meillä pidetty harkinnanvaraisina. Uutta näkökulmaa edustaa esimerkiksi 19. artikla, joka käsittelee elämistä itsenäisesti ja osallisuutta yhteisössä. Artiklassa todetaan muun muassa, että vammaisella henkilöllä on yhdenvertaisesti muihin nähden mahdollisuus itse valita asuinpaikkansa sekä sen, missä ja kenen kanssa hän asuu.

YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista on myös tärkeä muutoksen väline. Sen kautta asenteet ja lähestymistavat vammaisia henkilöitä kohtaan muuttuvat. Tämä on olennainen askel muutoksen tiellä kohti uutta käsitystä vammaisuudesta ja vammaisten henkilöiden asemasta. Perinteisi-

sesti vammaiset henkilöt ovat olleet hyvän-
tekeväisyyden ja lääketieteellisen hoidon koh-
teita. Sopimuksessa vahvistetaan näkemystä
siitä, että vammaiset henkilöt ovat oikeuksien
haltijoita, ja he voivat vaatia oikeuksiaan sekä
tehdä omaa elämäänsä koskevia päätöksiä
vapaasti. He ovat ympäröivän yhteiskuntansa
aktiivisia jäseniä.

Ihmisoikeusperusteinen lähestymistapa ko-
rosta täyttää osallistumista, osallisuutta ja
tasa-arvoa. Nämä tavoitteet, jotka olivat osa
aiempia YK:n vammaisaiheisia asiakirjoja, ku-
ten vammaisten henkilöiden mahdollisuuksien
yhdenvertaistamista koskevia yleisoh-
jeita (1993), ovat yleissopimuksessa vahvasti
mukana. Osallistuminen ja osallisuus, kuten
esteettömyys ja saavutettavuus laaja-alaises-
ti ymmärrettynä, vaikuttavat sopimuksen tul-
kintaa ohjaavina yleisinä periaatteina. Samalla
ne ovat olennainen osa yleisiä ja erityisiä so-
pimusvelvoitteita. Esteettömyydestä on oma
artiklansa, lisäksi esteettömyyden edistäminen

ja esteiden poistaminen mainitaan toimenpiteenä useissa artikloissa.

Yhteistyö kansalaisyhteiskunnan kanssa

Jo sopimusta valmisteltaessa vammaisia henkilöitä edustavilla järjestöillä oli tärkeä ja tunnustettu asema. Neuvottelujen pohjana ollutta sopimusluonnosta valmistelleeseen työryhmään saatiin YK:n oloissa poikkeuksellisen laaja vammaisjärjestöjen edustus. Samoin ad hoc -komiteaan, jonka piirissä neuvotteluja käytiin vuosina 2002–2006, kuului vammaisjärjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan edustajia. Vammaisten henkilöiden asiantuntemus on otettu huomioon myös vammaisten henkilöiden oikeuksien komiteaa valittaessa.

Yleissopimuksen 4. artiklan 3 kohdan mukaan 'laadittaessa ja toimeenpantaessa lainsäädäntöä ja politiikkoja, joilla tätä yleissopimusta pannaan täytäntöön, sekä muissa vammai-

sia henkilöitä koskevissa päätöksentekoprosesseissa sopimuspuolten tulee neuvotella tiiviisti vammaisten henkilöiden kanssa ja aktiivisesti osallistaa heidät, mukaan lukien vammaiset lapset, heitä edustavien järjestöjen kautta.

Yhteistyöstä saatu kokemus on arvokasta jatkossa, kun sopimuksen muutospotentialia siirretään kansallisiksi käytännöiksi. Vammaisyleissopimus tuo ihmisoikeustyöhön uutta näkökulmaa ja uutta keskustelukulttuuria, kun vammaisliike on saanut tunnustetun ja arvostetun aseman oikeuksien puolesta toimijana. *Nothing about us, without us!* Ei mitään meistä, ilman meitä! Tämä on tärkeää pitää mielessä, kun yleissopimusta tuodaan osaksi arjen käytäntöjä.

Pirkko Mahlamäki
pääsihteeri, Vammaisfoorumi ry

Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista

Johdanto:

Tämän yleissopimuksen sopimuspuolet, jotka

- a) palauttavat mieliin Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjassa julistetut periaatteet, joiden mukaan ihmiskunnan kaikkien jäsenten synnynnäinen arvo ja merkitys sekä yhtäläiset ja luovuttamattomat oikeudet tunnustetaan vapauden, oikeudenmukaisuuden ja rauhan perustaksi maailmassa;
- b) ovat tietoisia siitä, että Yhdistyneet Kansakunnat on ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa ja kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa julistanut ja sopinut, että jokainen on ilman minkäänlaista erottelua oikeutettu kaikkiin niissä määrättyihin oikeuksiin ja vapauksiin;
- c) vahvistavat kaikkien ihmisoikeuksien ja

perusvapauksien yleismaailmallisuuden, jakamattomuuden, keskinäisen riippuvuuden ja yhteenkuuluvuuden sekä sen, että vammaisille henkilöille on taattava mahdollisuus nauttia näistä oikeuksista ja vapauksista täysimääräisesti ilman syrjintää;

d) palauttavat mieliin taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen, kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen, kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskevan kansainvälisen yleissopimuksen, yleissopimuksen kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamisesta, kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen, yleissopimuksen lapsen oikeuksista sekä kansainvälisen yleissopimuksen siirtotyöläisten ja heidän perheenjäsentensä oikeuksien suojelusta;

e) ovat tietoisia siitä, että vammaisuus on kehittyvä käsite ja että vammaisuus on seurausta sellaisesta vuorovaikutuksesta vam-

maisten henkilöiden ja asenteista ja ympäristöstä johtuvien esteiden välillä, joka estää näiden henkilöiden täysimääräisen ja tehokkaan osallistumisen yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa;

f) ovat tietoisia siitä, että niillä periaatteilla ja menettelyohjeilla, jotka esitetään vammaisia henkilöitä koskevassa yleismaailmallisessa toimintaohjelmassa ja vammaisten henkilöiden toimintamahdollisuuksien yhdenvertaistamista koskevissa yleisohjeissa, on suuri merkitys pyrittäessä vaikuttamaan menettelytapojen, suunnitelmien, ohjelmien ja toiminnan edistämiseen, muotoiluun ja arviointiin kansallisella, alueellisella ja kansainvälisellä tasolla, jotta vammaisten henkilöiden toimintamahdollisuuksia saataisiin edelleen yhdenvertaistetuksi;

g) korostavat, että on tärkeää valtavirtaistaa vammaisasiat erottamattomaksi osaksi asiaan liittyviä kestävän kehityksen strategioita;

h) ovat tietoisia myös siitä, että henkilön syrjintä vammaisuuden perusteella loukkaa ih-

- misyksilön synnynnäistä arvoa ja merkitystä;
- i) ovat tietoisia myös vammaisten henkilöiden moninaisuudesta;
 - j) ovat tietoisia tarpeesta edistää ja suojella kaikkien vammaisten henkilöiden ihmisoikeuksia, mukaan lukien tehostettua tukea tarvitsevat henkilöt;
 - k) ovat huolestuneita siitä, että näistä monista asiakirjoista ja sitoumuksista huolimatta vammaiset henkilöt edelleen kohtaavat esteitä yhteiskuntaan osallistumisessa sen tasavertaisina jäseninä ja heidän ihmisoikeuksiaan loukataan kaikkialla maailmassa;
 - l) ovat tietoisia kansainvälisen yhteistyön merkityksestä pyrittäessä parantamaan vammaisten henkilöiden elinoloja kaikissa maissa, erityisesti kehitysmaissa;
 - m) ovat tietoisia siitä arvokkaasta panoksesta, jonka vammaiset henkilöt antavat ja voivat antaa yhteisöjensä yleiseen hyvinvointiin ja monimuotoisuuteen, sekä siitä, että edistämällä vammaisten henkilöiden täysimääräistä ihmisoikeuksiensa ja perusvapauksiensa

nauttimista sekä heidän täysimääräistä osallistumistaan saadaan vahvistetuksi vammaisten henkilöiden tunnetta kuulumisesta yhteisöön ja merkittävästi edistetyksi yhteiskunnan inhimillistä, sosiaalista ja taloudellista kehitystä ja köyhyyden poistamista;

n) ovat tietoisia siitä, että vammaisten henkilöiden yksilöllinen itsemääräämisoikeus ja riippumattomuus, mukaan lukien vapaus tehdä omat valintansa, on heille tärkeää;

o) katsovat, että vammaisilla henkilöillä tulisi olla mahdollisuus osallistua aktiivisesti päätöksentekoprosesseihin, jotka koskevat politiikkaa ja ohjelmia, mukaan lukien sellaiset, jotka suoraan koskevat heitä itseään;

p) ovat huolestuneita vaikeista olosuhteista, joita kohtaavat ne vammaiset henkilöt, joihin kohdistuu moninkertaista tai törkeää syrjintää rodun, ihonvärin, sukupuolen, kielen, uskonnon, poliittisen tai muun mielipiteen, kansallisuuden, alkuperäkansaankuulumisen, etnisen tai sosiaalisen alkuperän, varallisuuden, syntyperän, iän tai muun aseman

perusteella;

q) ovat tietoisia siitä, että vammaiset naiset ja tytöt ovat usein sekä kotona että kodin ulkopuolella suuremmassa vaarassa joutua väkivallan, vahingoittamisen tai väärinkäytösten, laiminlyömissä tai välinpitämättömän kohtelun, pahoinpitelyn, tai hyväksikäytön kohteiksi;

r) ovat tietoisia siitä, että vammaisten lasten olisi saatava nauttia täysimääräisesti kaikkia ihmisoikeuksia ja perusvapauksia yhdenvertaisesti muiden lasten kanssa, ja palauttavat mieliin ne asiaan liittyvät velvoitteet, joihin lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen sopimusvaltiot ovat sitoutuneet;

s) korostavat tarvetta sisällyttää sukupuolinäkökulma kaikkiin pyrkimyksiin edistää vammaisten henkilöiden mahdollisuutta nauttia täysimääräisesti ihmisoikeuksia ja perusvapauksia;

t) painottavat, että useimmat vammaiset henkilöt elävät köyhyydessä, ja tunnustavat tässä yhteydessä pakottavan tarpeen käsitellä

köyhyyden kielteisiä vaikutuksia vammaisiin henkilöihin;

u) pitävät mielessä, että on välttämätöntä saavuttaa rauhan ja turvallisuuden tila, joka perustuu Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan päämäärien ja periaatteiden täysimääräiseen kunnioittamiseen sekä sovellettavien ihmisoikeusasiakirjojen noudattamiseen, jotta vammaisia henkilöitä voitaisiin suojella täysimääräisesti erityisesti aseellisten selkkausten ja vieraan vallan miehityksen aikana;

v) ovat tietoisia siitä, että saavutettavuus on tärkeää fyysisessä, sosiaalisessa, taloudellisessa ja kulttuurisessa ympäristössä, terveydenhuollossa ja koulutuksessa sekä tiedottamisessa ja viestinnässä, jotta vammaiset henkilöt voisivat täysimääräisesti nauttia kaikista ihmisoikeuksista ja perusvapauksista;

w) käsittävät, että koska yksilöllä on velvoitteita muita yksilöitä ja yhteisöään kohtaan, hänen on pyrittävä edistämään ja noudattamaan kansainvälisessä ihmisoikeusasiakirjassa tunnustettuja oikeuksia;

x) ovat vakuuttuneita siitä, että perhe on yhteiskunnan luonnollinen ja keskeinen perusyksikkö ja että se on oikeutettu yhteiskunnan ja valtion antamaan suojaan, ja että vammaisten henkilöiden ja heidän perheenjäsentensä olisi saatava tarvittavaa suojelua ja tukea, jotta perheet voisivat osaltaan parantaa vammaisten henkilöiden mahdollisuutta nauttia oikeuksistaan täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti,

y) ovat vakuuttuneita siitä, että kattava ja kokonaisvaltainen kansainvälinen yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksien ja arvon edistämiseksi ja suojaamiseksi auttaa merkittävästi korjaamaan vammaisten henkilöiden erittäin epäedullista sosiaalista asemaa ja edistää heidän osallistumistaan toimintaan politiikan, talouden, sosiaaliturvan, kulttuurin ja yksilön oikeuksien alalla yhdenvertaisin mahdollisuuksin sekä kehittyneissä maissa että kehitysmaissa, ovat sopineet seuraavaa:

1. artikla

Tarkoitus:

Tämän yleissopimuksen tarkoituksena on edistää, suojella ja taata kaikille vammaisille henkilöille täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti kaikki ihmisoikeudet ja perusvapaudet sekä edistää vammaisten henkilöiden synnynnäisen arvon kunnioittamista. Vammaisiin henkilöihin kuuluvat ne, joilla on sellainen pitkäaikainen ruumiillinen, henkinen, älyllinen tai aisteihin liittyvä vamma, joka vuorovaikutuksessa erilaisten esteiden kanssa voi estää heidän täysimääräisen ja tehokkaan osallistumisensa yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa.

2. artikla

Määritelmät:

Tässä yleissopimuksessa:

viestintä sisältää kieliä, tekstin näyttämistä, pistekirjoitusta, taktiilikommunikaatiota, iso-

kirjaintekstiä, saavutettavaa multimediaa sekä kirjallisia, kuuloon perustuvia, selkokieliä, ihmisiäneen perustuvia sekä puhetta tukevia ja korvaavia viestintätapoja, -keinoja ja -muotoja, saavutettava tieto- ja viestintäteknologia mukaan lukien;

kieli sisältää puhutut kielet sekä viittomakielet ja muut ei-puhutun kielen muodot;

syrjintä vammaisuuden perusteella tarkoittaa vammaisuuteen perustuvaa erottelua, syrjäyttämistä tai rajoittamista, jonka tarkoituksena tai vaikutuksena on heikentää tai mitätöidä kaikkien ihmisoikeuksien ja perusvapauksien tunnustamista, nauttimista tai käyttämistä yhdenvertaisesti muiden kanssa politiikan, talouden, sosiaaliturvan, kulttuurin tai yksilön oikeuksien alalla tai muulla alalla. Se sisältää kaikki syrjinnän muodot, kohtuullisen mukauttamisen epääminen mukaan lukien;

kohtuullinen mukauttaminen tarkoittaa tarvitta-

essa yksittäistapauksessa toteutettavia tarpeellisia ja asianmukaisia muutoksia ja järjestelyjä, joilla ei aiheuteta suhteetonta tai kohtuutonta rasitetta ja joilla varmistetaan vammaisten henkilöiden mahdollisuus nauttia tai käyttää kaikkia ihmisoikeuksia ja perusvapauksia yhdenvertaisesti muiden kanssa;

kaikille sopiva suunnittelu tarkoittaa tuotteiden, ympäristöjen, ohjelmien ja palvelujen suunnittelua sellaisiksi, että kaikki ihmiset voivat käyttää niitä mahdollisimman laajasti ilman mukautuksia tai erikoissuunnittelua. *Kaikille sopiva suunnittelu* ei sulje pois yksittäisten vammaisryhmien mahdollisesti tarvitsemia apuvälineitä.

3. artikla

Yleiset periaatteet:

Tämän yleissopimuksen periaatteina ovat:

a) henkilöiden synnynnäisen arvon, yksilöllisen itsemääräämisoikeuden, mukaan lukien

vapaus tehdä omat valintansa, ja riippumattomuuden kunnioittaminen;

b) syrjimättömyys;

c) täysimääräinen ja tehokas osallistuminen ja osallisuus yhteiskuntaan;

d) erilaisuuden kunnioittaminen ja vammaisten henkilöiden hyväksyminen osana ihmisten monimuotoisuutta ja ihmiskuntaa;

e) mahdollisuuksien yhdenvertaisuus;

f) esteettömyys ja saavutettavuus;

g) miesten ja naisten välinen tasa-arvo;

h) vammaisten lasten kehittyvien kykyjen ja sen kunnioittaminen, että heillä on oikeus säilyttää identiteettinsä.

4. artikla

Yleiset velvoitteet

I. Sopimuspuolet sitoutuvat varmistamaan kaikkien ihmisoikeuksien ja perusvapauksien täysimääräisen toteutumisen kaikille vammaisille henkilöille sekä edistämään sitä ilman minkäänlaista syrjintää vammaisuuden

perusteella. Tätä varten sopimuspuolet sitoutuvat:

a) toteuttamaan kaikki asianmukaiset lainsäädännölliset, hallinnolliset ja muut toimet tässä yleissopimuksessa tunnustettujen oikeuksien täytäntöönpanemiseksi;

b) toteuttamaan kaikki asianmukaiset, myös lainsäädännölliset, toimet voimassa olevien vammaisia henkilöitä syrjivien säädösten, määräysten, tapojen ja käytäntöjen muuttamiseksi tai poistamiseksi;

c) ottamaan huomioon vammaisten henkilöiden ihmisoikeuksien suojelun ja edistämisen kaikissa politiikoissa ja ohjelmissa;

d) pidättäytymään osallistumasta tämän yleissopimuksen vastaiseen tekoon tai käytäntöön sekä varmistamaan, että viranomaiset ja laitokset toimivat tämän yleissopimuksen mukaisesti;

e) toteuttamaan kaikki asianmukaiset toimet poistaakseen henkilön, järjestön tai yksityisen yrityksen vammaisuuden perusteella harjoittaman syrjinnän;

- f) toteuttamaan tai edistämään sellaisten tämän yleissopimuksen 2 artiklassa määriteltujen kaikille sopivaksi suunniteltujen tavaroiden, palvelujen, välineiden ja tilojen tutkimusta ja kehittämistä, jotka vaativat mahdollisimman vähän mukautuksia ja kustannuksia vammaisten henkilöiden erityistarpeiden täyttämiseksi, edistämään niiden saatavuutta ja käyttöä sekä edistämään kaikille sopivaa suunnittelua kehitettäessä standardeja ja suunta- viivoja;
- g) toteuttamaan tai edistämään vammaisille henkilöille soveltuvan uuden teknologian, mukaan lukien tieto- ja viestintäteknologia, liik- kumisen apuvälineet, laitteet ja apuväline- teknologia, tutkimusta ja kehittämistä sekä edistämään niiden saatavuutta ja käyttöä, aset- taen etusijalle kohtuuhintaisen teknologian;
- h) antamaan vammaisille henkilöille saa- vutettavaa tietoa liikkumisen apuvälineistä, laitteista ja apuvälineteknologiasta, mukaan lukien uusi teknologia, sekä muista avun- muodoista, tukipalveluista ja järjestelyistä;

i) edistämään tässä yleissopimuksessa tunnustettuja oikeuksia koskevaa koulutusta, jota annetaan vammaisten henkilöiden parissa työskenteleville ammattihenkilöille ja muulle henkilöstölle, jotta parannettaisiin näillä oikeuksilla taattujen palvelujen ja avun antamista.

2. Taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien osalta kukin sopimuspuoli sitoutuu täysimääräisesti käytettävissä olevien voimavarojensa ja tarvittaessa kansainvälisen yhteistyön puitteissa ryhtymään toimiin, joiden tarkoituksena on saada nämä oikeudet asteittain täysimääräisesti toteutetuiksi, rajoittamatta kuitenkaan niitä tähän yleissopimukseen sisältyviä velvoitteita, jotka ovat kansainvälisen oikeuden mukaan välittömästi sovellettavia.

3. Laadittaessa ja toimeenpantaessa lainsäädäntöä ja politiikkoja, joilla tätä yleissopimusta pannaan täytäntöön, sekä muissa vammaisia henkilöitä koskevissa päätöksenteokprosesseissa sopimuspuolten tulee neuvo-

tella tiiviisti vammaisten henkilöiden kanssa ja aktiivisesti osallistaa heidät, mukaan lukien vammaiset lapset, heitä edustavien järjestöjen kautta.

4. Mikään tässä yleissopimuksessa ei vaikuta sellaisiin määräyksiin, jotka paremmin edistävät vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista ja jotka voivat sisältyä sopimuspuolen lainsäädäntöön tai kyseisessä sopimuspuolella voimassa olevaan kansainväliseen oikeuteen. Ihmisoikeuksia ja perusvapauksia, jotka tunnustetaan tai ovat voimassa tämän yleissopimuksen sopimuspuolella lain, valtiosopimusten, määräyksen tai tapaoikeuden perusteella, ei saa rajoittaa eikä niistä saa poiketa sillä perusteella, ettei kyseisiä oikeuksia tai vapauksia tunnusteta tässä yleissopimuksessa tai että ne tunnustetaan siinä suppeampina.

5. Tämän yleissopimuksen määräyksiä sovelletaan liittovaltioiden kaikkiin osiin rajoituksetta ja poikkeuksetta.

5. artikla

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

1. Sopimuspuolet tunnustavat, että kaikki henkilöt ovat yhdenvertaisia lain edessä ja lain mukaan ja ovat oikeutettuja ilman minäänlaista syrjintää yhdenvertaiseen lakiin perustuvaan suojaan ja yhdenvertaisiin lakiin perustuviin etuihin.

2. Sopimuspuolet kieltävät kaiken syrjinnän vammaisuuden perusteella ja takaavat vammaisille henkilöille yhdenvertaisen ja tehokkaan oikeussuojan syrjintää vastaan syrjintäperusteesta riippumatta.

3. Yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja syrjinnän poistamiseksi sopimuspuolet toteuttavat kaikki asianmukaiset toimet varmistaakseen kohtuullisten mukautusten tekemisen.

4. Erityistoimia, jotka ovat tarpeen vammaisten henkilöiden tosiasiallisen yhdenvertaisuuden jouduttamiseksi tai saavuttamiseksi, ei katsota tämän yleissopimuksen tarkoittamaksi syrjinnäksi.

6. artikla

Vammaiset naiset

I. Sopimuspuolet tunnustavat, että vammaisiin naisiin ja tyttöihin kohdistetaan moniperusteista syrjintää, ja toteuttavat toimia varmistukseksi, että vammaiset naiset ja tytöt voivat nauttia täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti kaikista ihmisoikeuksista ja perusvapauksista.

2. Sopimuspuolet toteuttavat kaikki asianmukaiset toimet varmistukseksi naisille täysimääräisen kehittymisen, etenemisen ja voimaantumisen, tarkoituksena taata, että naiset voivat käyttää tässä yleissopimuksessa tunnustettuja ihmisoikeuksia ja perusvapauksia sekä nauttia niistä.

7. artikla

Vammaiset lapset

I. Sopimuspuolet toteuttavat kaikki tarvittavat toimet varmistukseksi, että vammaiset lapset

voivat nauttia kaikista ihmisoikeuksista ja perusvapauksista täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti muiden lasten kanssa.

2. Kaikissa vammaisia lapsia koskevissa toimissa on otettava ensisijaisesti huomioon lapsen etu.

3. Sopimuspuolet varmistavat, että vammaisilla lapsilla on oikeus vapaasti ilmaista näkemyksensä kaikissa heihin vaikuttavissa asioissa ja että heidän näkemyksilleen annetaan asianmukainen painoarvo heidän ikänsä ja kypsyytensä mukaisesti, yhdenvertaisesti muiden lasten kanssa, ja että heillä on oikeus saada vammaisuutensa ja ikänsä mukaista apua tämän oikeuden toteuttamiseksi.

8. artikla

Tietoisuuden lisääminen

I. Sopimuspuolet ryhtyvät toteuttamaan välitömiä, tehokkaita ja asianmukaisia toimia, joilla:

a) lisätään tietoisuutta vammaisista henki-

löistä koko yhteiskunnassa, myös perheiden tasolla, ja edistetään vammaisten henkilöiden oikeuksien ja arvon kunnioittamista;

b) torjutaan vammaisiin henkilöihin liittyviä, myös sukupuoleen ja ikään perustuvia, stereotypioita, ennakkoluuloja ja haitallisia käytäntöjä kaikilla elämänalueilla;

c) edistetään tietoisuutta vammaisten henkilöiden kyvyistä ja panoksesta.

2. Tähän tarkoitettuina toimina:

a) käynnistetään ja jatketaan tehokkaita yleisölle suunnattuja tiedotuskampanjoita, joiden tarkoituksena on:

I lisätä vammaisten henkilöiden oikeuksien huomioon ottamista;

II edistää myönteistä käsitystä vammaisista henkilöistä ja lisätä yhteiskunnan tietoisuutta heistä;

III edistää vammaisten henkilöiden taitojen, ansioiden ja kykyjen sekä heidän työpai-koilla ja työmarkkinoilla antamansa panoksen tunnustamista;

- b) vahvistetaan kaikilla koulutusjärjestelmän tasoilla, mukaan lukien kaikki lapset varhaisesta iästä alkaen, kunnioittavaa asennetta vammaisten henkilöiden oikeuksia kohtaan;
- c) kannustetaan kaikkia viestimiä kuvaamaan vammaisia henkilöitä tämän yleissopimuksen tarkoituksen mukaisella tavalla;
- d) edistetään vammaisia henkilöitä ja vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevia koulutusohjelmia.

9. artikla

Esteettömyys ja saavutettavuus

I. Jotta vammaiset henkilöt voisivat elää itsenäisesti ja osallistua täysimääräisesti kaikilla elämänalueilla, sopimuspuolet toteuttavat asianmukaiset toimet varmistaakseen vammaisille henkilöille muiden kanssa yhdenvertaisen pääsyn fyysiseen ympäristöön, kuljetukseen, tiedottamiseen ja viestintään, muun muassa tieto- ja viestintäteknologiaan ja -järjestelmiin, sekä muihin yleisölle avoimiin

tai tarjottaviin järjestelyihin ja palveluihin sekä kaupunki- että maaseutualueilla. Näitä toimia, joihin sisältyy saavutettavuuden esteiden tunnistaminen ja poistaminen, sovelletaan muun muassa:

a) rakennuksiin, teihin, kuljetukseen sekä muihin sisä- ja ulkotiloihin, koulut, asunnot, terveydenhuoltoyksiköt ja työpaikat mukaan lukien;

b) tiedottamiseen, viestintään ja muihin palveluihin, sähköiset palvelut ja pelastuspalvelut mukaan lukien.

2. Sopimuspuolet toteuttavat asianmukaiset toimet, joilla:

a) kehitetään ja saatetaan voimaan yleisölle avoimien tai tarjottavien tilojen ja palvelujen saavutettavuutta koskevia vähimmäisstandardeja ja -ohjeita ja valvotaan niiden täytäntöönpanoa;

b) varmistetaan, että yksityiset tahot, jotka tarjoavat yleisölle avoimia tai tarjottavia tiloja ja palveluja, ottavat huomioon kaikki esteettömyyden ja saavutettavuuden osatekijät vam-

maisten henkilöiden kannalta;

c) annetaan sidosryhmille koulutusta vammaisten henkilöiden kohtaamista esteettömyys- ja saavutettavuuskysymyksistä;

d) tuotetaan yleisölle avoimien rakennusten ja muiden tilojen opastetekstit pistekirjoituksella sekä helposti luettavassa ja ymmärrettävässä muodossa;

e) järjestetään avustajia ja muuta apua, mukaan lukien oppaat, lukijat ja koulutetut viittomakielen tulkit, helpottamaan yleisölle avoimien rakennusten ja muiden tilojen esteettömyyttä;

f) edistetään muita asianmukaisia vammaisten henkilöiden avustamisen ja tukemisen muotoja tarkoituksena varmistaa heille tiedon saavutettavuus;

g) edistetään uusien tieto- ja viestintäteknologioiden ja -järjestelmien, myös internetin, saavutettavuutta vammaisille henkilöille;

h) edistetään saavutettavien tieto- ja viestintäteknologioiden ja -järjestelmien suunnittelua, kehittämistä, tuotantoa ja jakelua varhai-

sessä vaiheessa siten, että näistä teknologioista ja järjestelmistä tulee saavutettavia mahdollisimman alhaisin kustannuksin.

10. artikla

Oikeus elämään

Sopimuspuolet vahvistavat, että jokaisella ihmisellä on synnynnäinen oikeus elämään, ja toteuttavat kaikki tarvittavat toimet varmistukseksi, että vammaiset henkilöt voivat nauttia tästä oikeudesta tehokkaasti ja yhdenvertaisesti muiden kanssa.

11. artikla

Vaaratilanteet ja humanitaariset hätätilat

Sopimuspuolet toteuttavat kansainväliseen oikeuteen perustuvien velvoitteidensa mukaisesti, mukaan lukien kansainvälinen humanitaarinen oikeus ja ihmisoikeuksia koskeva kansainvälinen oikeus, kaikki tarvittavat toimet varmistukseksi vammaisten henkilöiden suojelun ja turvallisuuden vaaratilanteissa,

mukaan lukien aseelliset selkkaukset, humanitaariset hätätilat ja luonnonkatastrofit.

12. artikla

Yhdenvertaisuus lain edessä

1. Sopimuspuolet vahvistavat, että vammaisilla henkilöillä on oikeus tulla tunnustetuiksi henkilöiksi lain edessä kaikkialla.

2. Sopimuspuolet tunnustavat, että vammaiset henkilöt ovat oikeudellisesti kelpoisia yhdenvertaisesti muiden kanssa kaikilla elämänaloilla.

3. Sopimuspuolet toteuttavat asianmukaiset toimet järjestääkseen vammaisten henkilöiden saataville tuen, jota he mahdollisesti tarvitsevat oikeudellista kelpoisuuttaan käyttäessään.

4. Sopimuspuolet varmistavat, että kaikki oikeudellisen kelpoisuuden käyttöön liittyvät toimet antavat asianmukaiset ja tehokkaat takeet, joilla estetään väärinkäytökset ihmisoikeuksia koskevan kansainvälisen oikeuden mukaisesti. Näillä takeilla varmistetaan, että

oikeudellisen kelpoisuuden käyttöön liittyvis-
sä toimissa kunnioitetaan henkilön oikeuksia,
tahtoa ja mieltymyksiä, ettei niissä esiinny etu-
ristiriitoja eikä asiatonta vaikuttamista, että
ne ovat oikeasuhtaisia ja kyseisen henkilön
olosuhteisiin sovitettuja, että niitä sovelle-
taan mahdollisimman vähän aikaa ja että
toimivaltainen, riippumaton ja puolueeton vi-
ranomainen tai oikeuselin arvioi niitä sään-
nöllisesti uudelleen. Takeiden on oltava oike-
assa suhteessa siihen nähden, missä määrin
nämä toimet vaikuttavat henkilön oikeuksiin
ja etuihin.

5. Jollei tämän artiklan määräyksistä muuta
johdu, sopimuspuolet toteuttavat kaikki asi-
anmukaiset ja tehokkaat toimet varmistaak-
seen vammaisten henkilöiden yhdenvertaisen
oikeuden omistaa tai periä omaisuutta, hoi-
taa taloudellisia asioitaan ja saada yhdenver-
taisesti pankkilainoja, kiinnityksiä ja muita
luottoja sekä varmistavat, ettei vammaisilta
henkilöiltä mielivaltaisesti riistetä heidän
omaisuuttaan.

13. artikla

Oikeussuojan saavutettavuus

1. Sopimuspuolet varmistavat vammaisille henkilöille oikeussuojan tehokkaan saavutettavuuden yhdenvertaisesti muiden kanssa, muun muassa järjestämällä menettelyllisiä ja ikään perustuvia mukautuksia, helpottaakseen heidän tehokasta suoraa ja välillistä osallistumistaan, myös todistajina, kaikkiin oikeudellisiin menettelyihin, tutkintavaihe ja muut valmisteluvaiheet mukaan lukien.

2. Osana oikeussuojan tehokkaan saavutettavuuden varmistamista vammaisille henkilöille sopimuspuolet edistävät lainkäytön alalla työskentelevien, kuten poliisin ja vankilahenkilöstön, asianmukaista koulutusta.

14. artikla

Henkilön vapaus ja turvallisuus

1. Sopimuspuolet varmistavat, että vammaiset henkilöt yhdenvertaisesti muiden kanssa:

a) nauttivat oikeutta henkilökohtaiseen vapauteen ja turvallisuuteen;

b) eivät joudu laittoman tai mielivaltaisen vapaudenriistonkohteeksi, mahdollinen vapaudenriisto tapahtuu lain mukaisesti, eikä vammaisuuden olemassaolo missään tapauksessa oikeuta vapaudenriistoon.

2. Sopimuspuolet varmistavat, että jos vammaisilta henkilöiltä riistetään heidän vapautensa jollakin menettelyllä, heillä on yhdenvertaisesti muiden kanssa oikeus ihmisoikeuksia koskevan kansainvälisen oikeuden mukaisesti takeisiin ja että heitä kohdellaan tämän yleissopimuksen tavoitteiden ja periaatteiden mukaisesti, muun muassa tekemällä kohtuullisia mukautuksia.

15. artikla

Vapaus kidutuksesta tai julmasta, epäinhimillisestä tai halventavasta kohtelusta tai rangaistuksesta

I. Ketään ei saa kiduttaa eikä kohdella tai

rangaista julmalla, epäinhimillisellä tai halventavalla tavalla. Erityisesti ketään ei saa alistaa lääketieteellisiin tai tieteellisiin kokeisiin ilman hänen vapaata suostumustaan.

2. Sopimuspuolet toteuttavat kaikki tehokkaat lainsäädännölliset, hallinnolliset, oikeudelliset ja muut toimet ehkäistäkseen, että vammaisia henkilöitä ei kiduteta eikä kohdella tai rangaista julmalla, epäinhimillisellä tai halventavalla tavalla, niin kuin ei muitakaan henkilöitä.

16. artikla

Vapaus hyväksikäytöstä, väkivallasta ja pahoinpitelystä

I. Sopimuspuolet toteuttavat kaikki asianmukaiset lainsäädännölliset, hallinnolliset, sosiaaliset, koulutukselliset ja muut toimet suojellakseen vammaisia henkilöitä sekä kotona että kodin ulkopuolella kaikilta hyväksikäytön, väkivallan ja pahoinpitelyn muodoilta, niiden sukupuoleen perustuvat näkökohdat mukaan lukien.

2. Sopimuspuolet toteuttavat lisäksi kaikki asianmukaiset toimet estääkseen kaikki hyväksikäytön, väkivallan ja väärinkäytösten muodot varmistamalla muun muassa vammaisille henkilöille sekä heidän perheilleen ja huoltajilleen annettavan sukupuoleen ja ikään sovitettua avun ja tuen asianmukaiset muodot, myös antamalla tietoa ja koulutusta siitä, miten hyväksikäyttö-, väkivalta- ja väärinkäytöstapauksia vältetään ja tunnistetaan ja miten niistä ilmoitetaan. Sopimuspuolet varmistavat, että suojaamistarkoituksessa annetut palvelut ovat ikään, sukupuoleen ja vammaisuuteen sovitettuja.

3. Kaikkien hyväksikäytön, väkivallan ja väärinkäytösten muotojen esiintymisen estämiseksi sopimuspuolet varmistavat, että riippumattomat viranomaiset seuraavat tehokkaasti kaikkia vammaisten henkilöiden palvelamiseen tarkoitettuja tiloja ja ohjelmia.

4. Sopimuspuolet toteuttavat kaikki asianmukaiset toimet edistääkseen, muun muassa antamalla palveluja suojelutarkoituksessa,

minkä tahansa hyväksikäytön, väkivallan tai väärinkäytöksen muodon kohteeksi joutuneiden vammaisten henkilöiden ruumiillista, kognitiivista ja henkistä toipumista, kuntoutumista ja sosiaalista sopeutumista. Tämän toipumisen ja sopeutumisen on tapahduttava ympäristössä, joka edistää kyseisen henkilön terveyttä, hyvinvointia, itsekunnioitusta, arvoa ja itsemääräämisoikeutta ja jossa otetaan huomioon sukupuoli- ja ikäkohtaiset erityistarpeet.

5. Sopimuspuolet ottavat käyttöön tehokkaat, muun muassa naisiin ja lapsiin keskitetyt, politiikat ja lainsäädännön varmistukseksi, että vammaisiin henkilöihin kohdistuvat hyväksikäyttö-, väkivalta- ja väärinkäytöstapaukset tunnistetaan, tutkitaan ja, mikäli tarkoituksenmukaista, saatetaan syytteeseen.

17. artikla

Henkilön koskemattomuuden suojele

Jokaisella vammaisella henkilöllä on oikeus

ruumiillisen ja henkisen koskemattomuutensa kunnioittamiseen yhdenvertaisesti muiden kanssa.

18. artikla

Liikkumisen ja kansalaisuuden vapaus

I. Sopimuspuolet tunnustavat, että vammaisilla henkilöillä on yhdenvertaisesti muiden kanssa oikeus liikkumisvapauteen, asuinpaikan valinnan vapauteen ja kansalaisuuteen, muun muassa varmistamalla, että:

a) vammaisilla henkilöillä on oikeus hankkia kansalaisuus ja vaihtaa sitä eikä heiltä riistetä kansalaisuutta mielivaltaisesti tai vammaisuuden perusteella;

b) vammaisilta henkilöiltä ei riistetä vammaisuuden perusteella mahdollisuutta saada, pitää hallussaan ja käyttää kansalaisuuttaan koskevia asiakirjoja tai muita henkilöllisyysasiakirjoja tai hyödyntää asianmukaisia prosesseja, kuten maahanmuuttomenettelyä, joita voidaan tarvita helpottamaan liikkumisva-

pauden käyttämistä;

c) vammaiset henkilöt voivat vapaasti poistua mistä tahansa maasta, oma maansa mukaan lukien;

d) vammaisilta henkilöiltä ei riistetä mielivaltaisesti tai vammaisuuden perusteella oikeutta tulla omaan maahansa.

2. Vammaiset lapset rekisteröidään välittömästi syntymänsä jälkeen, ja heillä on syntymästään lähtien oikeus nimeen, oikeus saada kansalaisuus ja mahdollisuuksien mukaan oikeus tietää vanhempansa ja olla vanhempiensa huollettavana.

19. artikla

Eläminen itsenäisesti ja osallisuus yhteisössä
Tämän yleissopimuksen sopimuspuolet tunnustavat kaikkien vammaisten henkilöiden yhdenvertaisen oikeuden elää yhteisössä, jossa heillä on muiden kanssa yhdenvertaiset valinnanmahdollisuudet. Sopimuspuolet toteuttavat tehokkaat ja asianmukaiset toimet tehdäk-

seen vammaisille henkilöille helpommaksi nauttia tästä oikeudesta täysimääräisesti sekä helpottaakseen heidän täysimääräistä osallisuuttaan ja osallistumistaan yhteisöön, muun muassa varmistamalla, että:

a) vammaisilla henkilöillä on yhdenvertaisesti muiden kanssa mahdollisuus valita asuinpaikkansa sekä se, missä ja kenen kanssa he asuvat, eivätkä he ole velvoitettuja käyttämään tiettyä asuinjärjestelyä;

b) vammaisten henkilöiden saatavissa on valikoima kotiin annettavia palveluja sekä asumis- ja laitospalveluja sekä muita yhteiskunnan tukipalveluja, mukaan lukien henkilökohtainen apu, jota tarvitaan tukemaan elämistä ja osallisuutta yhteisössä ja estämään eristämistä tai erottelua yhteisöstä;

c) koko väestölle tarkoitetut yhteisön palvelut ja järjestelyt ovat vammaisten henkilöiden saatavissa yhdenvertaisesti muiden kanssa ja vastaavat heidän tarpeitaan.

20. artikla

Henkilökohtainen liikkuminen

Sopimuspuolet toteuttavat tehokkaat toimet varmistaakseen vammaisille henkilöille mahdollisimman itsenäisen henkilökohtaisen liikkumisen, muun muassa:

- a) helpottamalla vammaisten henkilöiden henkilökohtaista liikkumista sillä tavalla kuin ja silloin kun he haluavat sekä kohtuulliseen hintaan;
- b) helpottamalla laadukkaiden liikkumisen apuvälineiden, laitteiden, apuvälineteknologian sekä erilaisten avustajien ja välittäjien saatavuutta vammaisille henkilöille, muun muassa tarjoamalla niitä kohtuulliseen hintaan;
- c) antamalla vammaisille henkilöille ja heidän parissaan työskentelevälle asiantuntijahenkilöstölle liikkumistaitoihin liittyvää koulutusta;
- d) kannustamalla liikkumisen apuvälineitä, laitteita ja apuvälineteknologiaa tuottavia tahoja ottamaan huomioon kaikki vammaisten henkilöiden liikkumisen näkökohdat.

21. artikla

Sanan- ja mielipiteenvapaus ja tiedonsaanti

Sopimuspuolet toteuttavat kaikki asianmukaiset toimet varmistaakseen, että vammaiset henkilöt voivat käyttää oikeutta sanan- ja mielipiteenvapauteen, mukaan lukien vapaus etsiä, vastaanottaa ja välittää tietoja ja ajatuksia yhdenvertaisesti muiden kanssa sekä käyttäen kaikkia valitsemiaan tämän yleissopimuksen 2 artiklassa määriteltyjä viestintämuotoja, muun muassa:

a) antamalla suurelle yleisölle tarkoitettua tietoa vammaisille henkilöille oikea-aikaisesti ja ilman lisäkuluja sellaisessa saavutettavassa muodossa ja sellaista saavutettavaa teknologiaa käyttäen, jotka soveltuvat eri tavoin vammaisille henkilöille;

b) hyväksymällä sen, että vammaiset henkilöt käyttävät virallisessa vuorovaikutuksessaan viittomakieliä, pistekirjoitusta, puhetta tukevaa ja korvaavaa viestintää sekä kaikkia muita valitsemiaan saavutettavia viestintäkeinoja,

-tapoja ja -muotoja, sekä helpottamalla näiden käyttöä;

c) kehottamalla yksityisiä tahoja, jotka tarjoavat palveluja myös internetin välityksellä suurelle yleisölle, antamaan tietoa ja palveluja vammaisille henkilöille saavutettavassa ja käyttökelpoisessa muodossa;

d) kannustamalla viestimiä, internetin välityksellä tietoa antavat tahot mukaan lukien, tekemään palvelunsa vammaisille henkilöille saavutettaviksi;

e) tunnustamalla viittomakielten käytön ja edistämällä sitä.

22. artikla

Yksityisyyden kunnioittaminen

I. Asuinpaikasta tai -järjestelyistä riippumatta kenenkään vammaisen henkilön yksityisyyteen, perheeseen, kotiin tai kirjeenvaihtoon tai muunlaiseen viestintään ei saa mielivaltaisesti tai laittomasti puuttua eikä hänen kunniaansa ja mainettaan saa laittomasti

loukata. Vammaisilla henkilöillä on oikeus lain suojaan tällaisen puuttumisen tai loukkauksen osalta.

2. Sopimuspuolet suojelevat vammaisten henkilöä, terveyttä ja kuntoutusta koskevien tietojen yksityisyyttä yhdenvertaisesti muiden kanssa.

23. artikla

Kodin ja perheen kunnioittaminen

I. Sopimuspuolet toteuttavat tehokkaat ja asianmukaiset toimet, joilla poistetaan vammaisiin henkilöihin kohdistuva syrjintä kaikissa avioliittoon, perheeseen, vanhemmuuteen ja henkilökohtaisiin suhteisiin liittyvissä asioissa yhdenvertaisesti muiden kanssa, varmistakseen, että:

a) tunnustetaan kaikkien avioliittoikäisten vammaisten henkilöiden oikeus solmia avioliitto ja perustaa perhe sitä aikovien puolisoiden vapaan ja täyden suostumuksen perusteella;

b) tunnustetaan vammaisten henkilöiden oikeudet päättää vapaasti ja vastuullisesti lastensa määrästä ja ikäerosta ja saada ikänsä mukaista tietoa ja lisääntymisterveys- ja perhesuunnitteluvalistusta, ja annetaan tarvittavat keinot näiden oikeuksien käyttämiseen; c) vammaiset henkilöt, mukaan lukien lapset, säilyttävät hedelmällisyytensä yhdenvertaisesti muiden kanssa.

2. Sopimuspuolet varmistavat vammaisten henkilöiden oikeudet ja vastuut, jotka liittyvät huoltoon ja holhoukseen, edunvalvontaan, lasten adoptointiin tai vastaaviin järjestelmiin, sikäli kuin kansallinen lainsäädäntö tuntee nämä käsitteet; kaikissa tapauksissa lapsen etu on asetettava etusijalle. Sopimuspuolet antavat vammaisille henkilöille asianmukaista apua heidän lastenkasvatusvastuunsa kantamisessa.

3. Sopimuspuolet varmistavat, että vammaisilla lapsilla on yhdenvertaiset oikeudet perhe-elämään. Näiden oikeuksien toteuttamiseksi sekä vammaisten lasten kätkemisen, hylkää-

misen, laiminlyömissä ja erottelun estämiseksi sopimuspuolet pyrkivät antamaan varhaisessa vaiheessa ja laajasti tietoa, palveluja ja tukea vammaisille lapsille ja heidän perheilleen.

4. Sopimuspuolet varmistavat, ettei lasta eroteta vanhemmistaan näiden tahdon vastaisesti, jolleivät toimivaltaiset viranomaiset, joiden päätökset voidaan saattaa tuomioistuimen tutkittaviksi, sovellettavien lakien ja menettelyjen mukaisesti toteaa erottamisen olevan tarpeen lapsen edun turvaamiseksi. Missään tapauksessa lasta ei saa erottaa vanhemmistaan lapsen oman tai toisen tai molempien vanhempien vammaisuuden perusteella.

5. Jos vammaisen lapsen lähiomaiset eivät pysty huolehtimaan hänestä, sopimuspuolet pyrkivät kaikin keinoin järjestämään lapselle sijaishuollon hänen muun sukunsa piirissä, ja jollei tämä ole mahdollista, lähiyhteisössä perheenomaisissa olosuhteissa.

24. artikla

Koulutus

I. Sopimuspuolet tunnustavat vammaisten henkilöiden oikeuden koulutukseen. Toteutukseen tämän oikeuden syrjimättä ja yhdenvertaisten mahdollisuuksien pohjalta sopimuspuolet varmistavat osallistavan koulutusjärjestelmän kaikilla tasoilla sekä elinikäisen oppimisen, jonka tarkoituksena on:

a) kehittää täysimääräisesti inhimillisiä voimavaroja, omanarvontuntoa ja itsearvostusta sekä vahvistaa ihmisoikeuksien, perusvapauksien ja ihmiskunnan moninaisuuden kunnioittamista;

b) mahdollistaa vammaisille henkilöille persoonallisuutensa, lahjakkuutensa ja luovuutensa sekä henkisten ja ruumiillisten kykyjensä kehittämisen mahdollisimman pitkälle;

c) mahdollistaa vammaisten henkilöiden tehokas osallistuminen vapaaseen yhteiskuntaan.

2. Tätä oikeutta toteuttaessaan sopimuspuolet varmistavat, että:

- a) vammaisia henkilöitä ei suljeta yleisen koulutusjärjestelmän ulkopuolelle vammaisuuden perusteella ja ettei vammaisia lapsia suljetamaksuttomanjapakollisenensimmäisen asteen tai toisen asteen koulutuksen ulkopuolelle vammaisuuden perusteella;
- b) vammaiset henkilöt pääsevät kattavaan, laadukkaaseen ja maksuttomaan ensimmäisen asteen sekä toisen asteen koulutukseen yhdenvertaisesti muiden kanssa niissä yhteisöissä, joissa he elävät;
- c) vammaisia henkilöitä varten tehdään heidän yksilöllisten tarpeidensa mukaiset kohtuulliset mukautukset;
- d) vammaiset henkilöt saavat yleisessä koulutusjärjestelmässä tuen, jota tarvitaan helpottamaan heidän tehokasta koulutustaan;
- e) toteutetaan tehokkaat yksilöidyt tukitoimet ympäristöissä, jotka mahdollistavat opillisen ja sosiaalisen kehityksen enimmillistämisen täysimääräisen osallisuuden tavoitteen mukaisesti.

3. Sopimuspuolet mahdollistavat vammaisille henkilöille elämänhallinnan ja sosiaalisen kehityksen taitojen oppimisen helpottaakseen heidän täysimääräistä ja yhdenvertaista osallistumistaan koulutukseen ja yhteisöön. Tätä varten sopimuspuolet toteuttavat asianmukaiset toimet, joilla muun muassa:

a) helpotetaan pistekirjoituksen, korvaavan kirjoituksen, puhetta tukevien ja korvaavien viestintätapojen, -keinojen ja -muotojen sekä erilaisten liikkumistaitojen oppimista ja helpotetaan vertaistukea ja mentorointia;

b) helpotetaan viittomakielen oppimista ja kuurojen yhteisön kielellisen identiteetin edistämistä;

c) varmistetaan, että näkövammaisten, kuurojen, kuulovammaisten tai kuurosokeiden, erityisesti lasten, koulutus annetaan yksilön kannalta mahdollisimman tarkoituksenmukaisilla kielillä, viestintätavoilla ja -keinoilla sekä ympäristöissä, jotka mahdollistavat oppimisen ja sosiaalisen kehityksen maksimoinnin.

4. Edistääkseen tämän oikeuden toteuttamista

sopimuspuolet toteuttavat asianmukaiset toimet palkatakseen opettajia, myös vammaisia opettajia, joilla on tarvittava viittoma kielen ja/tai pistekirjoituksen taito, sekä kouluttaakseen kaikilla koulutustasoilla työskenteleviä ammattihenkilöitä ja henkilöstöä. Tähän koulutukseen on sisällyttävä tietoa vammaisuudesta sekä vammaisten henkilöiden tukemiseen tarkoitettujen asianmukaisten puhetta tukevien ja korvaavien viestintätapojen, -keinojen ja -muotojen, opetustekniikoiden ja materiaalien käyttöä.

5. Sopimuspuolet varmistavat, että vammaisille henkilöille annetaan syrjimättä ja yhdenvertaisesti muiden kanssa mahdollisuus yleiseen kolmannen asteen koulutukseen, ammattikoulutukseen, aikuiskoulutukseen ja elinikäiseen oppimiseen. Tätä varten sopimuspuolet varmistavat, että vammaisia henkilöitä varten tehdään kohtuulliset mukautukset.

25. artikla

Terveys

Sopimuspuolet tunnustavat, että vammaisilla henkilöillä on oikeus parhaaseen mahdolliseen terveyden tasoon ilman syrjintää vammaisuuden perusteella. Sopimuspuolet toteuttavat kaikki asianmukaiset toimet varmistaakseen sukupuolisensitiivisten terveydenhuoltopalvelujen saatavuuden vammaisille henkilöille, terveyteen liittyvä kuntoutus mukaan lukien.

Sopimuspuolet erityisesti:

- a) järjestävät vammaisille henkilöille samantyyppiset, -laatuiset ja -tasoiset maksuttomat tai kohtuuhintaiset terveydenhuoltopalvelut ja -ohjelmat kuin muille, myös seksuaali- ja lisääntymisterveyden sekä väestöpohjaisten kansanterveysohjelmien alalla;
- b) järjestävät ne terveydenhuoltopalvelut, joita vammaiset henkilöt tarvitsevat erityisesti vammaisuutensa vuoksi, mukaan lukien varhainen tunnistaminen ja puuttuminen tarvit-

taessa, sekä palvelut, joilla pyritään minimoimaan ja estämään uusia vammoja, myös lasten ja vanhusten keskuudessa;

c) järjestävät nämä terveydenhuoltopalvelut mahdollisimman lähellä ihmisten omia yhteisöjä, myös maaseutualueilla;

d) vaativat terveydenhuoltoalan ammattihenkilöitä järjestämään vammaisille henkilöille samanlaatuista hoitoa kuin muille, myös vapaan ja tietoon perustuvan suostumuksen perusteella, muun muassa lisäämällä tietoisuutta vammaisten henkilöiden ihmisoikeuksista, arvosta, itsemääräämisoikeudesta ja tarpeista järjestämällä koulutusta sekä saattamalla voimaan julkista ja yksityistä terveydenhuoltoa koskevat eettiset ohjeet;

e) kieltävät vammaisten henkilöiden syrjinnän myönnettäessä sairausvakuutuksia ja henkivakuutuksia, jos kansallinen lainsäädäntö mahdollistaa henkivakuutusten myöntämisen, ja vaativat nämä vakuutukset myönnettäviksi oikeudenmukaisella ja kohtuullisella tavalla;

f) estävät terveydenhuollon ja terveydenhuol-

topalvelujen sekä ravinnon ja nesteiden sy-
jivän epäämisen vammaisuuden perusteella.

26. artikla

Kuntoutus

I. Sopimuspuolet toteuttavat tehokkaat ja asianmukaiset toimet muun muassa vertais-
tuen avulla, jotta vammaiset henkilöt voisivat
saavuttaa ja säilyttää mahdollisimman suuren
itsenäisyyden, täysimääräiset ruumiilliset, hen-
kiset, sosiaaliset ja ammatilliset kyvyt sekä
täysimääräisen osallisuuden ja osallistumisen
kaikilla elämänalueilla. Tätä varten sopi-
muspuolet järjestävät, vahvistavat ja lisäävät
laaja-alaisia kuntoutuspalveluja ja -ohjelmia
erityisesti terveyden, työllisyyden, koulutuksen
ja sosiaalipalvelujen aloilla siten, että:

- a) nämä palvelut ja ohjelmat aloitetaan mah-
dollisimman varhaisessa vaiheessa ja ne pe-
rustuvat yksilöllisten tarpeiden ja vahvuuksien
monialaiseen arviointiin;
- b) näillä palveluilla ja ohjelmilla tuetaan osal-

listumista ja osallisuutta yhteisöön ja kaikkiin yhteiskunnan osa-alueisiin ja ne ovat vapaaehtoisia ja vammaisten henkilöiden saatavilla mahdollisimman lähellä heidän omia yhteisöjään, myös maaseutualueilla.

2. Sopimuspuolet edistävät kuntoutuspalveluissa työskentelevien ammattihenkilöiden ja henkilöstön perus- ja jatkokoulutuksen kehittämistä.

3. Sopimuspuolet edistävät vammaisille henkilöille tarkoitettujen kuntoutukseen liittyvien apuvälineiden ja apuvälineteknologian saatavuutta, tuntemusta ja käyttöä.

27. artikla

Työ ja työllistyminen

1. Sopimuspuolet tunnustavat vammaisten henkilöiden oikeuden tehdä työtä yhdenvertaisesti muiden kanssa; tähän sisältyvät oikeus mahdollisuuteen ansaita elantonsa vapaasti valitsemallaan tai työmarkkinoilla hyväksytyllä työllä sekä työympäristö, joka on avoin,

osallistava ja vammaisten henkilöiden saavutettavissa. Sopimuspuolet turvaavat työntekooikeuden toteutumisen ja edistävät sitä, myös niiden osalta, jotka vammautuvat palvelussuhteen aikana, toteuttamalla myös lainsäädännön avulla asianmukaisia toimia, joiden tarkoituksena on muun muassa:

- a) kieltää syrjintä vammaisuuden perusteella kaikissa palvelussuhteen kaikkia muotoja koskevissa asioissa, muun muassa palvelukseen ottamisen ja palvelussuhteen ehtoja, palvelussuhteen jatkumista, uralla etenemistä sekä turvallisia ja terveellisiä työoloja koskevissa asioissa;
- b) suojella vammaisten henkilöiden oikeuksia oikeudenmukaisiin ja suotuisiin työoloihin yhdenvertaisesti muiden kanssa, mukaan lukien yhdenvertaiset mahdollisuudet ja sama palkka samanarvoisesta työstä, turvalliset ja terveelliset työolot, mukaan luettuna suojele häirinnältä, sekä epäkohtiin puuttuminen;
- c) varmistaa, että vammaiset henkilöt pysty-

vät käyttämään oikeuttaan ammattiyhdistystoimintaan yhdenvertaisesti muiden kanssa;

d) mahdollistaa vammaisille henkilöille yleisten teknisten ja ammatinvalintaan liittyvien neuvontaohjelmien, työhönsijoittamispalvelujen sekä ammatillisen koulutuksen ja jatkokoulutuksen tehokas saatavuus;

e) edistää vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia työllistyä ja edetä urallaan työmarkkinoilla sekä heidän avustamistaan työn löytämisessä, saamisessa ja säilyttämisessä sekä työhön palaamisessa;

f) edistää mahdollisuuksia itsenäiseen elinkeinonharjoittamiseen, yrittäjyyteen, osuuskuntien kehittämiseen ja oman yritystoiminnan aloittamiseen;

g) työllistää vammaisia henkilöitä julkisella sektorilla;

h) edistää vammaisten henkilöiden työllisyyttä yksityisellä sektorilla asianmukaisilla nettelytavoilla ja toimilla, joihin voi sisältyä tasa-arvoistavia toimintaohjelmia, kannustimia ja muita toimia;

i) varmistaa, että vammaisia henkilöitä varten tehdään työpaikoilla kohtuulliset mukautukset;

j) edistää vammaisten henkilöiden työkokemuksen hankkimista avoimilla työmarkkinoilla;

k) edistää vammaisten henkilöiden ammatillisen kuntoutuksen, työn säilyttämisen ja työhönpaluun ohjelmia.

2. Sopimuspuolet varmistavat, ettei vammaisia henkilöitä pidetä orjuudessa tai orjuuden kaltaisessa pakkotyössä ja että heitä suojellaan yhdenvertaisesti muiden kanssa pakkotyöltä ja muulta pakolliselta työltä.

28. artikla

Riittävä elintaso ja sosiaaliturva

I. Sopimuspuolet tunnustavat vammaisten henkilöiden oikeuden riittävään omaan ja perheidensä elintasoon, kuten riittävään ravintoon, vaatetukseen ja asumiseen, sekä elinolojen jatkuvaan paranemiseen, ja toteuttavat

asianmukaiset toimet tämän oikeuden toteutumisen turvaamiseksi ja edistämiseksi, muun muassa toimilla, joilla:

a) varmistetaan puhtasvesipalvelujen yhdenvertainen saatavuus vammaisille henkilöille sekä asianmukaisten ja kohtuullisen hintaisten palvelujen, laitteiden ja muun avun saatavuus vammaisuuteen liittyviin tarpeisiin;

b) varmistetaan vammaisten henkilöiden, erityisesti vammaisten naisten, tyttöjen ja vanhusien pääsy sosiaaliturvaohjelmien ja köyhyydenvähentämishojelmien piiriin;

c) varmistetaan köyhyydessä eläville vammaisille henkilöille ja heidän perheilleen valtion tuki vammaisuudesta aiheutuviin kuluihin, jotka liittyvät muun muassa riittävään koulutukseen, neuvontaan, rahalliseen tukeen ja tilapäishoittoon;

d) varmistetaan vammaisten henkilöiden yhdenvertainen pääsy julkisten asunto-ohjelmien piiriin;

e) varmistetaan vammaisten henkilöiden yh-

denvertainen pääsy eläke-etuuksien ja -ohjelmien piiriin.

29. artikla

Osallistuminen poliittiseen ja julkiseen elämään

Sopimuspuolet takaavat vammaisille henkilöille poliittiset oikeudet ja mahdollisuuden nauttia niistä yhdenvertaisesti muiden kanssa sekä sitoutuvat:

a) varmistamaan, että vammaiset henkilöt voivat tehokkaasti ja täysimääräisesti osallistua poliittiseen ja julkiseen elämään yhdenvertaisesti muiden kanssa suoraan tai vapaasti valittujen edustajien kautta, myös siten, että heillä on oikeus ja mahdollisuus äänestää ja tulla valituiksi, muun muassa:

- I varmistamalla, että äänestysmenettelyt, -järjestelyt ja -aineistot ovat asianmukaisia, saavutettavia sekä helppotajuisia ja -käyttöisiä;
- II suojelemalla vammaisten henkilöiden oi-

keutta äänestää salaisella lippuäänestyskellä vaaleissa ja kansanäänestyksissä ilman uhkailua, asettua ehdolle vaaleissa, hoitaa tehtävänsä tehokkaasti ja suorittaa kaikkia julkisia tehtäviä kaikilla hallinnon tasoilla sekä helpottamalla tarvittaessa apuvälineteknologian ja uuden teknologian käyttöä;

III takaamalla vammaisten äänestäjien vapaan tahdonilmaisun ja sallimalla tätä varten tarvittaessa heidän pyynnöstään heidän valitsemansa henkilön avustaa heitä äänestyksessä;

b) edistämään aktiivisesti ympäristöä, jossa vammaiset henkilöt voivat tehokkaasti ja täysimääräisesti osallistua julkisten asioiden hoitoon ilman syrjintää ja yhdenvertaisesti muiden kanssa, sekä kannustamaan heidän osallistumistaan julkisiin asioihin, kuten:

I osallistuminen maan julkisen ja poliittisen elämän parissa toimivien kansalaisjärjestöjen ja yhdistysten toimintaan sekä poliittisten puolueiden toimintaan ja hallintoon;

II vammaisia henkilöitä kansainvälisellä, kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla edustavien vammaisjärjestöjen perustaminen ja niihin liittyminen.

30. artikla

Osallistuminen kulttuurielämään, virkistys- ja vapaa-ajantoimintaan ja urheiluun

I. Sopimuspuolet tunnustavat vammaisten henkilöiden oikeuden osallistua yhdenvertaisesti muiden kanssa kulttuurielämään ja toteuttavat kaikki asianmukaiset toimet varmistukseksi, että vammaiset henkilöt:

- a) saavat käyttöönsä kulttuuriaineistoa saavutettavassa muodossa;
- b) voivat seurata televisio-ohjelmia, elokuvia, teatteria ja muuta kulttuuritoimintaa saavutettavassa muodossa;
- c) pääsevät paikkoihin, joissa tarjotaan kulttuuriesityksiä tai -palveluja, kuten teattereihin, museoihin, elokuvateattereihin, kirjastoihin ja matkailupalveluihin, ja pääsevät mah-

dollisuuksien mukaan kansallisen kulttuurin kannalta merkittäviin monumentteihin ja kohteisiin.

2. Sopimuspuolet toteuttavat asianmukaiset toimet järjestääkseen vammaisille henkilöille mahdollisuuden kehittää ja käyttää luovia, taidellisia ja älyllisiä kykyjään paitsi omaksi hyödykseen myös yhteiskunnan rikastamiseksi.

3. Sopimuspuolet toteuttavat kansainvälisen oikeuden mukaisesti kaikki asianmukaiset toimet varmistaakseen, että teollis- ja tekijänoikeuksia suojaava lainsäädäntö ei kohtuuttomasti tai syrjivästi estä kulttuuriaineiston saatavuutta vammaisille henkilöille.

4. Vammaisilla henkilöillä on yhdenvertaisesti muiden kanssa oikeus erityisen kulttuuri- ja kieli-identiteettinsä, kuten viittomakielten ja kuurojen kulttuurin, tunnustamiseen ja tukeen.

5. Jotta vammaiset henkilöt voisivat osallistua yhdenvertaisesti muiden kanssa virkistys-, vapaa-ajan- ja urheilutoimintaan, sopimuspuolet toteuttavat asianmukaiset toimet, joilla:

- a) kannustetaan ja edistetään vammaisten henkilöiden mahdollisimman laajaa osallistumista kaikille suunnattuun urheilutoimintaan kaikilla tasoilla;
- b) varmistetaan, että vammaisilla henkilöillä on mahdollisuus järjestää ja kehittää vammaisille erityistä urheilu- ja virkistystoimintaa sekä osallistua siihen, ja tätä varten kannustetaan asianmukaisten voimavarojen, ohjauksen ja koulutuksen järjestämistä vammaisille henkilöille yhdenvertaisesti muiden kanssa;
- c) varmistetaan, että vammaiset henkilöt pääsevät urheilu-, virkistys- ja matkailupaikkoihin;
- d) varmistetaan, että vammaiset lapset voivat yhdenvertaisesti muiden lasten kanssa osallistua leikki-, virkistys-, vapaa-ajan- ja urheilutoimintaan, mukaan lukien koulujärjestelmässä tarjottava toiminta;
- e) varmistetaan, että vammaiset henkilöt saavat palveluja virkistys-, matkailu-, vapaa-ajan- ja urheilutoimintojen järjestäjiltä.

31. artikla

Tilastot ja tietojenkeruu

1. Sopimuspuolet sitoutuvat kokoamaan asianmukaista tietoa, muun muassa tilasto- ja tutkimustietoa, jonka pohjalta ne voivat muodostaa ja toteuttaa menettelytapoja tämän yleissopimuksen soveltamiseksi. Tämä tieto on koottava ja sitä on ylläpidettävä noudattaen:

a) oikeudellisia takeita, muun muassa tietosuojalainsäädäntöä, jotta varmistetaan luottamuksellisuus ja vammaisten henkilöiden yksityisyyden kunnioittaminen;

b) kansainvälisesti hyväksytyjä normeja ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi sekä tilastojen laadinnan ja käytön eettisiä periaatteita.

2. Tämän artiklan mukaisesti koottu tieto eritellään tarvittaessa, ja sen avulla helpotetaan sopimuspuolten tähän yleissopimukseen perustuvien velvoitteiden täytäntöönpanon arviointia sekä tunnistetaan ja käsitellään niitä esteitä, joita vammaiset henkilöt kohtaavat

käyttäessään oikeuksiaan.

3. Sopimuspuolet vastaavat näiden tilastojen levittämisestä ja varmistavat niiden saavutettavuuden vammaisille henkilöille ja muille.

32. artikla

Kansainvälinen yhteistyö

1. Sopimuspuolet tunnustavat kansainvälisen yhteistyön ja sen edistämisen merkityksen tuettaessa kansallisia pyrkimyksiä tämän yleissopimuksen tarkoituksen ja tavoitteiden toteuttamiseksi, ja ne sitoutuvat toteuttamaan tätä varten asianmukaiset ja tehokkaat toimet valtioiden välillä ja keskuudessa sekä tarvittaessa yhdessä asianomaisten kansainvälisten ja alueellisten järjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan kanssa, erityisesti vammaisjärjestöjen kanssa.

Näillä toimilla voidaan muun muassa:

a) varmistaa, että vammaiset henkilöt osallistetaan kansainväliseen yhteistyöhön, mukaan lukien kansainväliset kehitysohjelmat, ja että

se on heidän saavutettavissaan;

b) helpottaa ja tukea voimavarojen kehittämistä, muun muassa vaihtamalla ja jakamalla tietoa, kokemuksia, koulutusohjelmia ja parhaita käytäntöjä;

c) helpottaa tutkimusyhteistyötä sekä tieteellisen ja teknisen tiedon saatavuutta;

d) antaa tarvittaessa teknistä ja taloudellista apua, muun muassa helpottamalla saavutettavan teknologian ja apuvälineteknologian saatavuutta ja jakamista, sekä siirtämällä teknologiaa.

2. Tämän artiklan määräykset eivät rajoita kunkin sopimuspuolen velvollisuutta täyttää tämän yleissopimuksen mukaiset velvoitteensa.

33. artikla

Kansallinen täytäntöönpano ja seuranta

I. Sopimuspuolet nimeävät hallitusorganisaationsa mukaisesti yhden tai useamman yhteystahon tämän yleissopimuksen täytäntöönpa-

noon liittyviä asioita varten ja harkitsevat tämän organisaationsa puitteissa koordinaatiojärjestelmän perustamista tai nimeämistä helpottamaan täytäntöönpanoon liittyvää toimintaa eri aloilla ja tasoilla.

2. Kukin sopimuspuoli kyseisessä sopimuspuolessa oikeus- ja hallintojärjestelmänsä mukaisesti ylläpitää tai vahvistaa rakennetta, johon kuuluu tarvittaessa yksi tai useampi riippumaton järjestelmä ja jonka avulla edistetään, suojellaan ja seurataan tämän yleis-sopimuksen täytäntöönpanoa, taikka nimeää tai perustaa tällaisen rakenteen. Nimetessään tai perustaessaan tällaisen järjestelmän sopimuspuolet ottavat huomioon periaatteet, jotka koskevat ihmisoikeuksien suojelemiseksi ja edistämiseksi toimivien kansallisten instituutioiden asemaa ja toimintaa.

3. Kansalaisyhteiskunta, erityisesti vammaiset henkilöt ja heitä edustavat järjestöt, on osallistettava ja se osallistuu seurantamenetelyyn täysimääräisesti.

34. artikla

Vammaisten henkilöiden oikeuksien komitea

1. Perustetaan vammaisten henkilöiden oikeuksien komitea, jäljempänä 'komitea', joka suorittaa jäljempänä määrättyjä tehtäviä.

2. Tämän yleissopimuksen voimaantulon ajankohtana komitea koostuu 12 asiantuntijasta. Sen jälkeen, kun lisäksi kuusikymmentä sopimuspuolta on ratifioinut yleissopimuksen tai liittynyt siihen, komitean jäsenmäärää lisätään kuudella, jolloin jäseniä on enimmillään 18.

3. Komitean jäsenet toimivat henkilökohtaisessa ominaisuudessaan, ja heillä on oltava korkea moraalinen sekä tunnustettu pätevyys ja kokemus tämän yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvilla aloilla. Nimetessään ehdokkaansa sopimuspuolten on otettava asianmukaisesti huomioon tämän yleissopimuksen 4 artiklan 3 kappaleen määräys.

4. Sopimuspuolet valitsevat komitean jäsenet, kiinnittäen huomiota tasapuoliseen maantieteelliseen jakaumaan, eri kulttuurimuotojen

ja merkittävimpien oikeusjärjestelmien edustukseen, eri sukupuolten tasapainoiseen edustukseen sekä vammaisten asiantuntijoiden osallistumiseen.

5. Komitean jäsenet valitaan salaisella lippuäänestyksellä sellaisten henkilöiden luettelosta, jotka sopimuspuolet ovat nimenneet kansalaistensa joukosta sopimuspuolten kokouksessa. Näissä kokouksissa, jotka ovat päätösvaltaisia kahden kolmasosan sopimuspuolista ollessa läsnä, valitaan komiteaan ne henkilöt, jotka saavat eniten ääniä sekä ehdottoman enemmistön läsnä olevien ja äänestävien sopimuspuolten edustajien äänistä.

6. Ensimmäinen vaali toimitetaan viimeistään kuuden kuukauden kuluttua tämän yleissopimuksen voimaantulopäivästä. Vähintään neljä kuukautta ennen kunkin vaalin ajankohtaa Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteeri lähettää sopimuspuolille kirjeen, jossa näitä kehoitetaan nimeämään ehdokkaansa kahden kuukauden kuluessa. Tämän jälkeen pääsihteeri laatii aakkosellisen luettelon kaikista

näin nimetyistä henkilöistä mainiten heidät nimenneet sopimuspuolet ja toimittaa luettelon tämän yleissopimuksen sopimuspuolille.

7. Komitean jäsenet valitaan neljän vuoden toimikaudeksi. Heidät voidaan valita uudelleen yhden kerran. Kuuden ensimmäisessä vaalis-
sa valitun jäsenen toimikausi päättyy kuitenkin kahden vuoden kuluttua; tämän artiklan 5 kappaleessa tarkoitetun kokouksen puheenjohtaja valitsee näiden kuuden jäsenen nimet arvalla välittömästi ensimmäisen vaalin jälkeen.

8. Komitean kuusi lisäjäsentä valitaan säännöllisten vaalien yhteydessä tämän artiklan asianmukaisten määräysten mukaisesti.

9. Jos komitean jäsen kuolee tai eroaa tai ilmoittaa, ettei hän muusta syystä enää voi suorittaa tehtäviään, jäsenen nimennyt sopimuspuoli nimeää jäljellä olevaksi toimikaudeksi toisen asiantuntijan, jolla on tämän artiklan asianomaisissa määräyksissä vaadittava pätevyys ja joka täyttää niissä esitetyt vaatimukset.

10. Komitea vahvistaa työjärjestyksensä itse.

11. Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteeri järjestää henkilöstön ja toimintaedellytykset, jotka tarvitaan komitean tehtävien tehokkaaksi suorittamiseksi tämän yleissopimuksen mukaisesti, sekä kutsuu koolle sen ensimmäisen kokouksen.

12. Yhdistyneiden Kansakuntien yleiskokouksen suostumuksella tämän yleissopimuksen mukaisesti perustetun komitean jäsenet saavat korvausta Yhdistyneiden Kansakuntien varoista ehdoilla, joista yleiskokous voi päättää ottaen huomioon komitean tehtävien tärkeyden.

13. Komitean jäsenillä on oikeus niihin Yhdistyneiden Kansakuntien tehtävissä toimivien asiantuntijoiden toimintaedellytyksiin, erioikeuksiin ja -vapauksiin, joista määrätään Yhdistyneiden Kansakuntien erioikeuksia ja -vapauksia koskevan yleissopimuksen asianmukaisissa määräyksissä.

35. artikla

Sopimuspuolten raportit

1. Kukin sopimuspuoli antaa komitealle Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerin välityksellä kattavan raportin niistä toimista, joihin se on ryhtynyt täyttääkseen tämän yleissopimuksen mukaiset velvoitteensa, sekä tässä yhteydessä tapahtuneesta kehityksestä kahden vuoden kuluessa tämän yleissopimuksen voimaantulosta kyseisen sopimuspuolen osalta.

2. Tämän jälkeen sopimuspuolet antavat seuraavat raporttinsa vähintään neljän vuoden välein ja lisäksi komitean pyynnöstä.

3. Komitea päättää raporttien sisältöä koskevista ohjeista.

4. Sopimuspuolen, joka on antanut ensimmäisen kattavan raporttinsa komitealle, ei tarvitse myöhemmissä raporteissaan toistaa aiemmin annettuja tietoja. Sopimuspuolia kehoitetaan komitealle annettavia raportteja valmistellessaan kiinnittämään huomiota rapor-

tointimenettelyyn avoimuuteen sekä ottamaan asianmukaisesti huomioon tämän yleissopimuksen 4 artiklan 3 kappaleen määräys.

5. Raporteissa voidaan tuoda esille tekijöitä ja ongelmia, jotka vaikuttavat tämän yleissopimuksen mukaisten velvoitteiden täytäntöönpanon laajuuteen.

36. artikla

Raporttien käsittely

1. Komitea käsittelee jokaisen raportin ja esittää niistä asianmukaisiksi katsomansa ehdotukset ja yleiset suositukset sekä toimittaa nämä kyseiselle sopimuspuolelle. Sopimuspuoli voi vastata antamalla komitealle valitsemiaan tietoja. Komitea voi pyytää sopimuspuolilta tämän yleissopimuksen täytäntöönpanon kannalta merkityksellisiä lisätietoja.

2. Jos sopimuspuoli myöhästyy merkittävästi raporttinsa antamisessa, komitea voi ilmoittaa sopimuspuolelle tarpeesta selvittää tämän yleissopimuksen täytäntöönpanoa sopimus-

puolessa komitean käytettävissä olevien luotettavien tietojen perusteella, mikäli sopimuspuoli ei anna raporttia kolmen kuukauden kuluessa ilmoituksesta. Komitea kutsuu sopimuspuolen osallistumaan selvitykseen. Jos sopimuspuoli tämän ilmoituksen johdosta antaa vaadittavan raportin, sovelletaan tämän artiklan 1 kappaleen määräyksiä.

3. Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteeri saattaa raportit kaikkien sopimuspuolten saataville.

4. Sopimuspuolet saattavat raporttinsa laajasti yleisön saataville omissa maissaan ja helpottavat näihin kertomuksiin liittyvien ehdotusten ja yleisten suositusten saatavuutta.

5. Jos komitea katsoo sen tarpeelliseksi, se toimittaa Yhdistyneiden Kansakuntien erityisjärjestöille, rahastoille ja ohjelmille sekä muille toimivaltaisille elimille sopimuspuolten raportteja vastatakseen pyyntöön tai siihen sisältyvään teknisen neuvonnan tai avun tarpeen ilmaukseen, yhdessä komitean näitä pyyntöjä tai ilmauksia koskevien mahdollisten

havaintojen ja suositusten kanssa.

37. artikla

Sopimuspuolten ja komitean välinen yhteistyö

1. Sopimuspuolet toimivat yhteistyössä komitean kanssa ja avustavat sen jäseniä näiden tehtävän täyttämässä.

2. Suhteissaan sopimuspuoliin komitea ottaa asianmukaisesti huomioon tavat ja keinot, joilla voidaan parantaa kansallisia valmiuksia panna tämä yleissopimus täytäntöön, muun muassa kansainvälisellä yhteistyöllä.

38. artikla

Komitean suhde muihin elimiin

Tämän yleissopimuksen tehokkaan täytäntöönpanon edistämiseksi ja kansainvälisen yhteistyön kannustamiseksi sopimuksen soveltamisalalla:

a) Yhdistyneiden Kansakuntien erityisjärjestöillä ja muilla elimillä on oikeus olla edus-

tettuina tämän yleissopimuksen sellaisten määräysten täytäntöönpanon arvioinnissa, jotka kuuluvat niiden toimialaan. Komitea voi tarvittaessa pyytää erityisjärjestöjä ja muita sopiviksi katsomiaan toimivaltaisia yhteisöjä antamaan asiantuntija-apua niiden toimialaan kuuluvissa yleissopimuksen täytäntöönpanoa koskevissa kysymyksissä. Komitea voi pyytää Yhdistyneiden Kansakuntien erityisjärjestöjä ja muita sen elimiä antamaan raportteja yleissopimuksen täytäntöönpanosta niiden toimialoilla;

b) tehtävänsä suorittaessaan komitea kuu-lee tarvittaessa muita asiaan liittyviä kansainvälisillä ihmisoikeussopimuksilla perustettuja elimiä tarkoituksena varmistaa raportointiohjeiden, ehdotusten ja yleisten suosittelusten yhdenmukaisuus sekä välttää moninkertaisuutta ja päällekkäisyyttä eri elinten tehtävien suorittamisessa.

39. artikla

Komitean raportti

Komitea antaa kahden vuoden välein raportin toiminnastaan yleiskokoukselle sekä talous- ja sosiaalineuvostolle, ja se voi esittää ehdotuksia ja yleisiä suosituksia, jotka perustuvat sen sopimuspuolilta saamien raporttien ja tietojen tutkimiseen. Nämä ehdotukset ja yleiset suositukset sisällytetään komitean raporttiin yhdessä sopimuspuolten mahdollisten huomioiden kanssa.

40. artikla

Sopimuspuolten kokous

1. Sopimuspuolet kokoontuvat säännöllisesti sopimuspuolten kokoukseen käsittelemään tämän yleissopimuksen täytäntöönpanoon liittyviä asioita.
2. Viimeistään kuuden kuukauden kuluttua tämän yleissopimuksen voimaantulosta Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteeri kutsuu

koolle sopimuspuolten kokouksen. Seuraavat sopimuspuolten kokoukset Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteeri kutsuu koolle kahden vuoden välein tai kyseisen kokouksen päätöksen mukaan.

41. artikla

Tallettaja

Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteeri toimii tämän yleissopimuksen tallettajana.

42. artikla

Allekirjoittaminen

Tämä yleissopimus on avoinna allekirjoittamista varten kaikille valtioille ja alueellisen yhdentymisen järjestöille Yhdistyneiden Kansakuntien päämajassa New Yorkissa 30. päivästä maaliskuuta 2007 lukien.

43. artikla

Sitoumuksen ilmaiseminen

Tämä yleissopimus on sen allekirjoittajavaltioiden ratifioitava ja sen allekirjoittavien alueellisen yhdentymisen järjestöjen virallisesti vahvistettava. Yleissopimus on avoinna liittymistä varten valtioille tai alueellisen yhdentymisen järjestöille, jotka eivät ole allekirjoittaneet sitä.

44. artikla

Alueellisen yhdentymisen järjestöt

1. 'Alueellisen yhdentymisen järjestö' tarkoittaa tietyn alueen täysivaltaisten valtioiden muodostamaa järjestöä, jolle sen jäsenvaltiot ovat siirtäneet toimivaltaa tämän yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvissa asioissa. Tällaiset järjestöt ilmoittavat virallista vahvistamista koskevissa asiakirjoissaan tai liittymiskirjoissaan toimivaltansa laajuuden tämän yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvien

asioiden osalta. Myöhemmin ne ilmoittavat tallettajalle mahdollisista merkittävistä toimivaltansa laajuuden muutoksista.

2. Tässä yleissopimuksessa olevia viittauksia ”sopimuspuoliin” sovelletaan näihin järjestöihin niiden toimivallan rajoissa.

3. Sovellettaessa tämän yleissopimuksen 45 artiklan 1 kappaletta ja 47 artiklan 2 ja 3 kappaletta ei oteta lukuun alueellisen yhdentymisen järjestön tallettamia asiakirjoja.

4. Alueellisen yhdentymisen järjestöt voivat toimivaltaansa kuuluvissa asioissa käyttää äänioikeuttaan sopimuspuolten kokouksessa, jolloin niiden käytettävissä oleva äänimäärä on yhtä suuri kuin niiden tämän yleissopimuksen sopimuspuolina olevien jäsenvaltioiden määrä. Tällainen järjestö ei saa käyttää äänioikeuttaan, jos jokin sen jäsenvaltioista käyttää omaa äänioikeuttaan, ja päinvastoin.

45. artikla

Voimaantulo

1. Tämä yleissopimus tulee voimaan kolmantenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun kahdeskymmenes ratifioimis- tai liittymiskirja on talletettu.

2. Kunkin sellaisen valtion tai alueellisen yhdentymisen järjestön osalta, joka ratifioi tai virallisesti vahvistaa yleissopimuksen tai liittyy siihen sen jälkeen, kun kahdeskymmenes asianmukainen asiakirja on talletettu, yleissopimus tulee voimaan kolmantenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun se on tallettanut oman asianmukaisen asiakirjansa.

46. artikla

Varaumat

1. Tämän yleissopimuksen tavoitteen ja tarkoituksen vastaisia varaumia ei saa tehdä.

2. Varaumat voidaan peruuttaa milloin tahansa.

47. artikla

Muutokset

1. Sopimuspuoli voi ehdottaa tämän yleis-sopimuksen muuttamista ja toimittaa muutos-ehdotuksensa Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerille. Pääsihteeri toimittaa muutos-ehdotukset tiedoksi sopimuspuolille ja pyytää näitä ilmoittamaan, kannattavatko ne sopimuspuolten kokouksen koolle kutsumista ehdotusten käsittelemistä ja niistä päättämistä varten. Jos neljän kuukauden kuluessa tällaisesta tiedonannosta vähintään kolmasosa sopimuspuolista ilmoittaa kannattavansa kokouksen koolle kutsumista, pääsihteeri kutsumuu kokouksen koolle Yhdistyneiden Kansakuntien alaisuudessa. Pääsihteeri toimittaa muutoksen, jonka läsnä olevien ja äänestävien sopimuspuolten kahden kolmasosan enemmistö on hyväksynyt, yleiskokouksen hyväksyttäväksi ja sen jälkeen kaikkien sopimuspuolten hyväksyttäväksi.

2. Tämän artiklan 1 kappaleen mukaisesti

hyväksytty ja vahvistettu muutos tulee voimaan kolmantenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun talletettujen hyväksymiskirjojen määrä on noussut kahteen kolmasosaan sopimuspuolten määrästä kokouksen antaman hyväksymisen ajankohtana. Sen jälkeen muutos tulee voimaan sopimuspuolen osalta kolmantenakymmenentenä päivänä sopimuspuolen oman hyväksymiskirjan tallettamisen jälkeen. Muutos sitoo ainoastaan niitä sopimuspuolia, jotka ovat hyväksyneet sen.

3. Jos sopimuspuolten kokous yksimielisesti niin päättää, tämän artiklan 1 kappaleen mukaisesti hyväksytty muutos, joka koskee yksinomaan 34, 38, 39 ja 40 artiklaa, tulee kaikkien sopimuspuolten osalta voimaan kolmantenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun talletettujen hyväksymiskirjojen määrä on noussut kahteen kolmasosaan sopimuspuolten määrästä kokouksen antaman hyväksymisen ajankohtana.

48. artikla

Irtisanominen

Sopimuspuoli voi irtisanoa tämän yleissopimuksen ilmoittamalla asiasta kirjallisesti Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerille. Irtisanominen tulee voimaan vuoden kuluttua siitä päivämäärästä, jona pääsihteeri on vastaanottanut ilmoituksen.

49. artikla

Saavutettava muoto

Tämän yleissopimuksen teksti on oltava käytettävissä kaikille saavutettavissa muodoissa.

50. artikla

Todistusvoimaiset tekstit

Tämän yleissopimuksen arabian-, englannin-, espanjan-, kiinan-, ranskan- ja venäjänkieliset tekstit ovat yhtä todistusvoimaiset. Tämän vakuudeksi allekirjoittaneet täysivaltaiset edustajat, hallitustensa siihen asianmukaisesti valtuuttamina, ovat allekirjoittaneet tämän yleissopimuksen.

Vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen valinnainen pöytäkirja

Tämän pöytäkirjan sopimuspuolet ovat sopineet seuraavaa:

1. artikla

1. Tämän pöytäkirjan sopimuspuoli ("sopimuspuoli") tunnustaa vammaisten henkilöiden oikeuksien komitean ("komitea") toimivallan vastaanottaa ja käsitellä kyseisen sopimuspuolen lainkäyttövaltaan kuuluvien luonnollisten henkilöiden tai näiden ryhmien tekemiä tai näiden puolesta tehtyjä valituksia, joissa nämä väittävät kyseisen sopimuspuolen rikkoneen yleissopimuksen määräyksiä.

2. Komitea ei ota vastaan valitusta, jos se koskee sellaista yleissopimuksen sopimuspuolta, joka ei ole tämän pöytäkirjan sopimuspuoli.

2. artikla

Komitea ei ota valitusta tutkittavakseen, jos:

- a) valitus on tehty nimettömänä;
- b) valituksessa on käytetty väärin valitusoi-keutta tai yleissopimuksen määräykset eivät sovellu valitukseen;
- c) komitea on jo tutkinut saman asian tai sitä on tutkittu tai tutkitaan muussa kansainvälisessä tutkinta tai ratkaisumenettelyssä;
- d) kaikkia käytettävissä olevia kotimaisia oikeussuojakeinoja ei ole käytetty. Tätä määräys-tä ei sovelleta, jos oikeussuojakeinojen sovel-taminen on kohtuuttomasti pitkittynyt tai to-dennäköisesti ei anna tehokasta oikeussuojaa;
- e) valitus on ilmeisen perusteeton tai sitä ei ole perusteltu riittävästi; tai
- f) valituksen kohteena olevat seikat ovat ta-pahtuneet ennen tämän pöytäkirjan voimaan-tuloa kyseisen sopimuspuolen osalta, elleivät nämä seikat ole jatkuneet kyseisen ajankoh-dan jälkeen.

3. artikla

Jollei tämän pöytäkirjan 2 artiklan määräyksistä muuta johdu, komitea saattaa sille tehdyt valitukset luottamuksellisesti sopimuspuolen tietoon. Vastaanottava sopimuspuoli toimittaa kuuden kuukauden kuluessa komitealle kirjallisen selvityksensä tai lausuntonsa asiasta sekä toimista, joihin tämä sopimuspuoli on mahdollisesti ryhtynyt.

4. artikla

1. Komitea voi milloin tahansa valituksen vastaanottamisen jälkeen ja ennen asiasisältöä koskevan ratkaisun tekemistä toimittaa asianosaisena olevalle sopimuspuolelle sen kiireellisesti käsiteltäväksi pyynnön ryhtyä sellaisiin väliaikaisiin toimenpiteisiin, jotka voivat olla tarpeen, jotta vältettäisiin väitetystä loukkauksesta uhrille tai uhreille mahdollisesti aiheutuva peruuttamaton vahinko.

2. Se, että komitea käyttää 1 kohdan mukaista

harkintavaltaansa, ei tarkoita, että se olisi päättänyt ottaa valituksen tutkittavaksi tai ratkaissut sen asiasisällön.

5. artikla

Komitea käsittelee tämän pöytäkirjan mukaisesti tehdyt valitukset suljetuissa istunnoissa. Tutkittuaan valituksen komitea toimittaa mahdolliset ehdotuksensa ja suosituksensa asianosaisena olevalle sopimuspuolelle ja valittajalle.

6. artikla

1. Jos komitean saaman luotettavan tiedon mukaan sopimuspuoli on vakavasti tai järjestelmällisesti loukannut yleissopimuksessa määrättyjä oikeuksia, komitea pyytää tätä sopimuspuolta tekemään yhteistyötä tietojen tutkimiseksi ja tätä varten toimittamaan kyseisiä tietoja koskevan vastineen.

2. Ottaen huomioon asianosaisena olevan

sopimuspuolen mahdollisesti toimittaman vastineen sekä muut käytettävissään olevat luotettavat tiedot komitea voi nimetä yhden tai useamman jäsenensä suorittamaan tutkinnan ja antamaan siitä kiireellisesti kertomuksen komitealle. Tutkintaan voi sisältyä käynti sopimuspuolen alueella, mikäli käynti on perusteltavissa ja sopimuspuoli suostuu siihen.

3. Käsiteltyään tutkinnan tulokset komitea toimittaa ne asianosaisena olevalle sopimusvaltiolle yhdessä mahdollisten kommenttien ja suositusten kanssa.

4. Asianosaisena oleva sopimuspuoli toimittaa vastineensa komitealle kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun se on ottanut vastaan komitean toimittamat tulokset, kommentit ja suositukset.

5. Tutkinta suoritetaan luottamuksellisesti, ja sopimuspuolen kanssa pyritään yhteistyöhön kaikissa menettelyn vaiheissa.

7. artikla

1. Komitea voi pyytää asianosaisena olevaa sopimuspuolta sisällyttämään yleissopimuksen 35 artiklan mukaiseen raporttiinsa yksityiskohtaiset tiedot toimenpiteistä, jotka on toteutettu tämän pöytäkirjan 6 artiklan mukaisesti suoritetun tutkinnan johdosta.

2. Komitea voi tarvittaessa 6 artiklan 4 kappaleessa tarkoitetun kuuden kuukauden määräajan kuluttua pyytää asianosaisena olevaa sopimuspuolta ilmoittamaan sille toimenpiteistä, joihin tutkinnan johdosta on ryhdytty.

8. artikla

Sopimuspuoli voi tämän pöytäkirjan allekirjoittaessaan tai ratifioidessaan tai siihen liityessään antaa selityksen, ettei se tunnusta komitean 6 ja 7 artiklan mukaista toimivaltaa.

9. artikla

Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteeri toimii tämän pöytäkirjan tallettajana.

10. artikla

Tämä pöytäkirja on avoinna allekirjoittamista varten yleissopimuksen allekirjoittajina oleville valtioille ja alueellisen yhdentymisen järjestöille Yhdistyneiden kansakuntien päämajassa New Yorkissa 30. päivästä maaliskuuta 2007 lukien.

11. artikla

Tämän pöytäkirjan allekirjoittaneet valtiot, jotka ovat ratifioineet yleissopimuksen tai liittyneet siihen, voivat ratifioida tämän pöytäkirjan. Tämän pöytäkirjan allekirjoittaneet alueellisen yhdentymisen järjestöt, jotka ovat virallisesti vahvistaneet tai liittyneet yleissopimukseen, voivat sen virallisesti vahvistaa. Pöytäkirja on avoinna liittymistä varten val-

tioille tai alueellisen yhdentymisen järjestöille, jotka ovat ratifioineet tai virallisesti vahvistaneet yleissopimuksen tai liittyneet siihen eivätkä ole allekirjoittaneet pöytäkirjaa.

12. artikla

1. "Alueellisen yhdentymisen järjestö" tarkoittaa tietyn alueen täysivaltaisten valtioiden muodostamaa järjestöä, jolle sen jäsenvaltiot ovat siirtäneet toimivaltaa yleissopimuksen ja tämän pöytäkirjan soveltamisalaan kuuluvissa asioissa. Tällaiset järjestöt ilmoittavat virallista vahvistamista koskevissa asiakirjoissaan tai liittymiskirjoissaan toimivaltansa laajuuden yleissopimuksen ja tämän pöytäkirjan soveltamisalaan kuuluvien asioiden osalta. Myöhemmin ne ilmoittavat tallettajalle mahdollisista merkittävistä toimivaltansa laajuuden muutoksista.

2. Tässä yleissopimuksessa olevia viittauksia "sopimuspuoliin" sovelletaan näihin järjestöihin niiden toimivallan rajoissa.

3. Sovellettaessa tämän pöytäkirjan 13 artiklan 1 kappaletta ja 15 artiklan 2 kappaletta ei oteta lukuun alueellisen yhdentymisen järjestön tallettamia asiakirjoja.

4. Alueellisen yhdentymisen järjestöt voivat toimivaltaansa kuuluvissa asioissa käyttää äänioikeuttaan sopimuspuolten kokouksessa, jolloin niiden käytettävissä oleva äänimäärä on yhtä suuri kuin niiden tämän pöytäkirjan sopimuspuolina olevien jäsenvaltioiden määrä. Tällainen järjestö ei saa käyttää äänioikeuttaan, jos jokin sen jäsenvaltioista käyttää omaa äänioikeuttaan, ja päinvastoin.

13. artikla

1. Jollei yleissopimuksen voimaantulosta muuta johdu, tämä pöytäkirja tulee voimaan kolmantenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun kymmenes ratifioimis- tai liittymiskirja on talletettu.

2. Kunkin sellaisen valtion tai alueellisen yhdentymisen järjestön osalta, joka ratifioi tai virallisesti vahvistaa pöytäkirjan tai liittyy

siihen sen jälkeen, kun kymmenes asianmuksellinen asiakirja on talletettu, pöytäkirja tulee voimaan kolmantenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun se on tallettanut oman asianmukaisen asiakirjansa.

14. artikla

1. Tämän pöytäkirjan tavoitteen ja tarkoituksen vastaisia varaumia ei saa tehdä.
2. Varaumat voidaan peruuttaa milloin tahansa.

15. artikla

1. Sopimuspuoli voi ehdottaa tämän pöytäkirjan muuttamista ja toimittaa muutosehdotuksensa Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerille. Pääsihteerin toimittamat muutosehdotukset tiedoksi sopimuspuolille ja pyytää näitä ilmoittamaan, kannattavatko ne sopimuspuolten kokouksen koolle kutsumista ehdotusten käsittelemistä ja niistä päättämistä varten. Jos neljän kuukauden kuluessa tällaises-

ta tiedonannosta vähintään kolmasosa sopimuspuolista ilmoittaa kannattavansa kokouksen koolle kutsumista, pääsihteeri kutsuu kokouksen koolle Yhdistyneiden Kansakuntien alaisuudessa. Pääsihteeri toimittaa muutoksen, jonka läsnä olevien ja äänestävien sopimuspuolten kahden kolmasosan enemmistö on hyväksynyt, yleiskokouksen hyväksyttäväksi ja sen jälkeen kaikkien sopimuspuolten hyväksyttäväksi.

2. Tämän artiklan 1 kappaleen mukaisesti hyväksytty ja vahvistettu muutos tulee voimaan kolmantenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun talletettujen hyväksymiskirjojen määrä on noussut kahteen kolmasosaan sopimuspuolten määrästä konferenssin antaman hyväksymisen ajankohtana. Sen jälkeen muutos tulee voimaan sopimuspuolen osalta kolmantenakymmenentenä päivänä sopimuspuolen oman hyväksymiskirjan tallettamisen jälkeen. Muutos sitoo ainoastaan niitä sopimuspuolia, jotka ovat hyväksyneet sen.

16. artikla

Sopimuspuoli voi irtisanoa tämän pöytäkirjan ilmoittamalla asiasta kirjallisesti Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerille. Irtisanominen tulee voimaan vuoden kuluttua sen jälkeen, kun pääsihteeri on vastaanottanut ilmoituksen.

17. artikla

Tämän pöytäkirjan teksti on oltava käytettävissä kaikille saavutettavissa muodoissa.

18. artikla

Tämän pöytäkirjan arabian-, englannin-, espanjan-, kiinan-, ranskan- ja venäjänkieliset tekstit ovat yhtä todistusvoimaiset. Tämän vakuudeksi allekirjoittaneet edustajat, hallitustensa siihen asianmukaisesti valtuuttamina, ovat allekirjoittaneet tämän pöytäkirjan.

Suomen YK-liitto
tel. +358 (0)44 781 0300
ykliitto.fi
toimisto@ykliitto.fi

SEURAA MEITÄ

SUOMEN
YK-LIITTO

FINLANDS FN-FÖRBUND • UNA FINLAND